

Espoon Otaniemen Servinniemen liito-oravaselvitys vuonna 2017

Johdanto

Espoon kaupunki valmistelee asemakaavan muutosta Espoon Otaniemen Servinniemessä pääasiassa Senaatti-kiinteistöjen hallinnoimille alueille. Alueelle on laadittu liito-oravaselvitys vuonna 2014 (Ympäristötutkimus Yrjölä 2014). Espoon kaupungin kaavoittajan toiveesta liito-oravan esiintyminen tarkastettiin vuonna 2017 uudelleen osassa aiemmin kartoitettua aluetta. Uusi selvitysalue sijaitsee Otakaaren, Servinkujan ja Servin Maijan tien rajaamalla ja pinta-alaltaan n. 1.6 ha alueella, josta alle puolet on metsäistä (kuva 1). Alueella sijaitsee kaksi tonttia: puistomainen kiinteistö 49-418-1-859 kattaa selvitysalueen länsiosan, ja itäpuolisko on osa laajaa kiinteistöä 49-10-2-1, jossa on kolme kerrostaloa pihapiireineen Servinkujan länsipuolella. Molempien kiinteistöjen alueella on Ympäristötutkimus Yrjölän (2014) mukaan havaittu merkkejä liito-oravan esiintymisestä. Liito-orava on EU:n luontodirektiivin IV liitteessä mainittu laji, jonka lisääntymistä levähdyspaikan (ks. Nieminen 2017) hävittäminen tai heikentäminen on kielletty luonnonsuojelulain 49 § nojalla.

Vuoden 2017 liito-oravaselvityksen toteutti Faunatica Oy Senaatti-kiinteistöjen toimeksiannosta. FM Kari Nupponen teki maastotyöt 5.4.2017, jolloin lumi oli kokonaan sulanut, mutta kasvillisuus ei vielä ollut noussut.

Inventoinnissa tarkastettiin kaikki rinnankorkeuslähimitaltaan yli 30 cm paksut kuuset ja lepät, yli 20 cm paksut haavat ja yli 35 cm paksut koivut. Näiden tyveltä etsittiin noin 0,75 m säteellä liito-oravan ulostepapanoita. Lisäksi havainnoitiin liito-oravalle sopivia kolopuita, risupesiiä ja linnunpönttöjä. Yksityiskohtaiset puustotiedot kirjattiin ylös, jotta voitiin arvioida kohteen soveltuvuutta liito-oravalle.

Tulokset

Vuonna 2017 alueella ei havaittu merkkejä liito-oravasta. Yhden kuusen (dbh* 50 cm) tyveltä löytyi n. 15 papanaa, jotka olivat hiiren jätöksiä (kuvat 1, 1.1 & 1.2). Kolopuita tai risupesiiä ei havaittu.

Liito-oravalle soveltuvan (sopivuus* 3) metsäkuvion pinta-ala on n. 0.5 ha. Kuvion pääpuulaji* on koivu (dbh 30–40 cm), ja sivupuulajeina kuusi (dbh 35–40 cm), haapa (dbh 25–35 cm) sekä raita ja mänty (dbh 35 cm) (kuvat 1.3 & 1.4).

*Termien selitykset:

Pääpuulaji = vallitsevan, ylimmän yhtenäisen latvuserroksen (ns. valtapuuston) pääpuulaji;

dbh = rungon keskimääräinen rinnankorkeuslähimitta, cm;

Sopivuus ilmaistaan neliportaisella asteikolla:

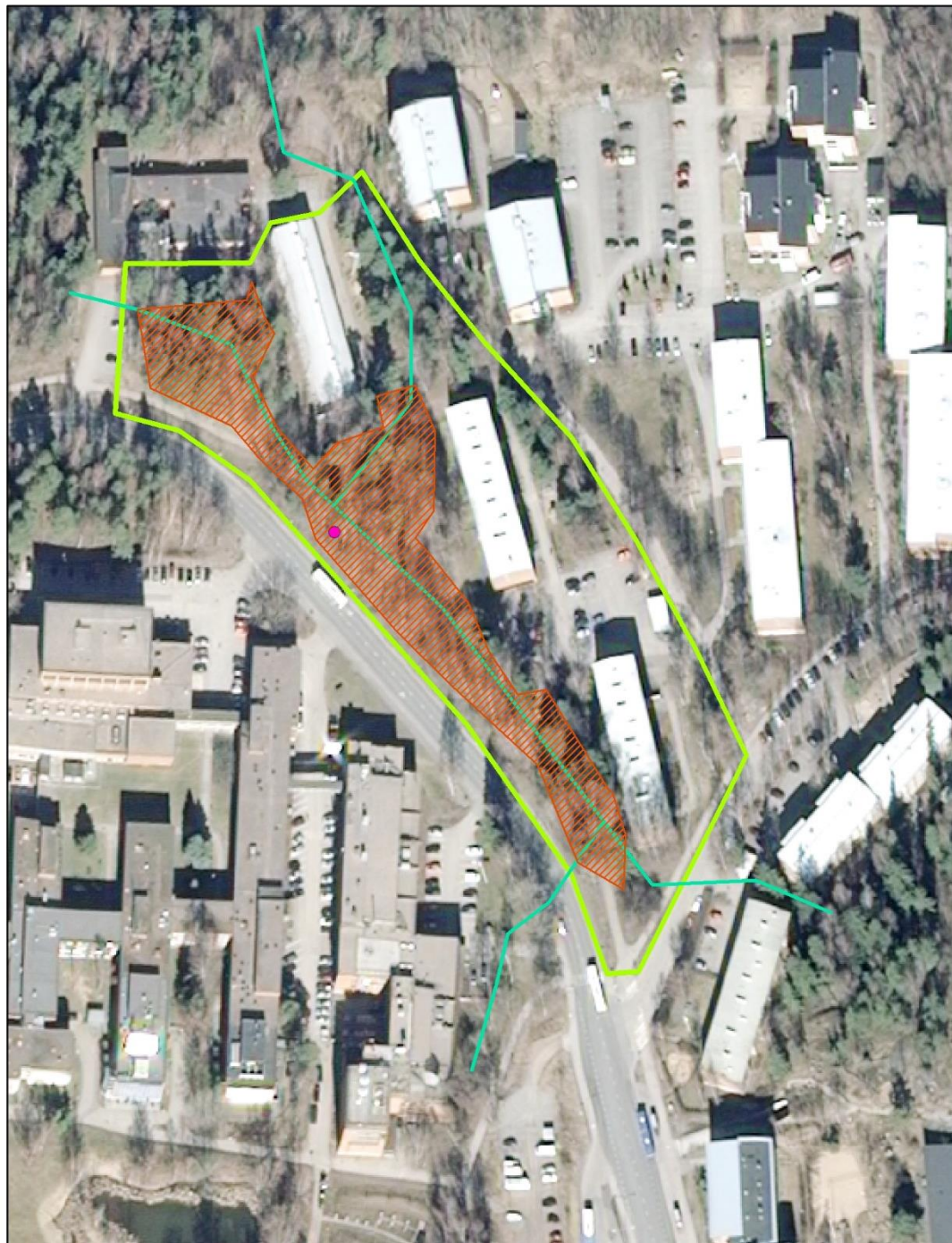
- 1: Ei sovi (esim. avohakkuu, taimikko)
- 2: Soveltuu liikkumiseen (puusto yli 10 m)
- 3: Soveltuu liito-oravalle (esim. kuusivaltainen metsä, jossa muutamia haapoja)
- 4: Soveltuu hyvin liito-oravalle (rakenteeltaan hyvälaatuinen metsä (ks. luokka 3), jossa on myös kolopuita tai pönttöjä).

Espoo, Otaniemi, Servinniemi

0 100 200 m

- Hiirenpapanahavainto
- Metsäkuvio
- Kulkuyhteydet
- Selvitysalue

Kuva 1. Vuoden 2017 selvitysalueen ja liito-oravalle sopivan metsäkuvion rajaukset sekä kulkuyhteydet ympäröiviin metsiin.

Johtopäätökset

Liito-orava ei ainakaan tällä hetkellä esiinny inventoidulla metsäkuviolla. Kiinteistön 49-418-1-859 metsäinen kaistale on aiemman selvityksen (Ympäristötutkimus Yrjölä 2014) perusteella kuitenkin ilmeisen tärkeä liito-oravien kulkureitti Servinniemen keskiosien ja pohjoisrannan välillä. Sen katkaisu johtaisi alueen metsäkuvioiden pirstoutumiseen, minkä on todettu olevan haitallista etenkin liito-oravan naaraille (Selonen ym. 2001). Pirstoutuminen myös pienentää elinpiirin uudelleen asuttamisen todennäköisyyttä merkittävästi. Tässä työssä kartoitettiin vain pieni osa Servinniemeä, eikä mahdollisiin muihin kulkureitteihin esimerkiksi Servinniemen rantaa pitkin voi siksi ottaa kantaa. Vuoden 2014 raportin perusteella muita kulkureittejä Kappelinmäeltä pohjoisrantaan ei ole. Jos kyseinen tulkinta pitää paikkansa, tulee kiinteistöllä 49-418-1-859 säilyttää metsäinen kaistale mahdollisimman leveänä (mielellään 20 m) kulkuyhteyden turvaamiseksi. Liito-oravanaaraiden keskimääräinen reviirikoko on noin 8 hehtaaria (Hanski ym. 2000) mutta alle 4 hehtaarin kokoisissa, eristyneissä metsälaikuissa naaras ei pysty lisääntymään (Hanski 2006). Nyt selvitetyn alueen metsikön pinta-ala ei siten yksinään riitä liito-oravan reviiriksi.

Yrjölän (2014) raportissa havaittiin seuraavia puutteita, minkä vuoksi siinä esitettyjä havaintoja ja tulosten tulkintaa ei kaikilta osin voi luotettavasti arvioida:

- Maastotyön tekijää tai raportin kirjoittajaa ei mainita.
- Kartoitusalueen rajausta ei esitetä.
- Elinympäristöiksi rajattujen metsäkuvioiden rakennetta ja rajausten perusteita ei kerrota.
- Havaittujen papanoiden määrää ja määrityspäätteitä ei dokumentoida.
- Otakaaren ”todennäköinen pesäpaikka” ei perustu suoraan havaintoon kolopuusta tai risupesästä.
- ”Muita puulajeja” (mm. leppiä) tarkastettiin vain satunnaisesti, vaikka runsaimmin papanoitu ja mahdollinen pesäpuu oli juuri leppä.

Vuoden 2017 selvityksen tulosten perusteella vaikuttaa mahdolliselta, että osa vuoden 2014 papanahavainnoista ei ollut liito-oravan jätöksiä.

Viitteet

- Hanski, I. K. 2006: Liito-oravan *Pteromys volans* Suomen kannan koon arviointi – Loppuraportti. – Ympäristöministeriö, Helsinki.
- Hanski, I. K., Stevens, P. C., Ihalempiä, P. & Selonen, V. 2000: Home-range size, movements, and nest-site use in the Siberian flying squirrel, *Pteromys volans*. – Journal of Mammalogy 81:798–809.
- Nieminen, M. 2017: Liito-orava (*Pteromys volans* [Linnaeus, 1758]). – Julkaisussa: Nieminen, M. & Ahola, A. (toim.), Euroopan unionin luontodirektiivin liitteen IV lajien (pl. lepakot) esittelyt, s. 48–55. Suomen ympäristö 1/2017.

Ympäristötutkimus Yrjölä Oy 2014: Espoon Otaniemen alueen liito-oravaselvitys 2014. – Raportti
25.5.2014 Espoon kaupungille. 8 s.

Selonen, V., Hanski, I. K. & Stevens, P. C. 2001: Space use of the Siberian flying squirrel *Pteromys volans* in fragmented forest landscapes. *Ecography*, 24: 588–600.

Espoossa 26.4.2017

Kari Nupponen
Faunatica Oy

LIITE 1: Valokuvia selvitysalueelta

Kuva 1.1. Otaniemen selvitysalueelta löytyneet hiirenpapanat (vasemmalla) ovat pienempiä ja tummempia sekä epäsymmetrisempiä kuin liito-oravan papanat (oikealla; näyte ei ole Otaniemestä). Epäselvissä tapauksissa papanoita tulee ottaa näytteeksi papanoiden tuottajan lajinmäärityksen varmistamiseksi.

Kuva 1.2. Hiirenpapanoita kuusen rungon tyvellä Otaniemen Servinniemessä 5.4.2017.

Kuvat 1.3. & 1.4. Selvitysalueen keski- (yläkuva) ja pohjoisosien (alakuva) metsäalue on liito-oravalle sopivaa elinympäristöä. Vuonna 2017 lajia ei kuitenkaan havaittu.